

Сухомлинський В. О. Організація уваги учнів на уроці / В. О. Сухомлинський// Радянська освіта, 1952. - №50.

Кожному вчителеві відомо, яке величезне значення для успішного засвоєння знань має увага учнів. Буває, що виклад учителя бездоганний, але учні слухають неухважно, думають про своє.

Учителі нашої школи систематично проводять вправи на увагу. Особливо нестійка увага у дітей-семиліток в перші тижні навчання, отже в ці тижні й треба проводити якнайбільше вправ на увагу. Діти вже вивчили звуки і букви О і А, навчилися виділяти ці звуки й букви в словах. Учитель ставить перед дітьми завдання:

—Зараз я буду виразно читати слова, а вирахуйте, скільки слів я прочитаю з звуком О.

Після того, як діти зрозуміють завдання, вчитель читає слова: хата, голос, колос, ряба, коло, сито, ніж та інші. Діти в великому зацікавленні слухають учителя і відкладають одну паличку, як тільки він прочитає слово з звуком О.

Багато вправ на увагу проводять учителі першого класу на уроках граматики, особливо при розподілі знайомих учням предметів на групи. Наприклад, учитель дає учням таке завдання:

—Зараз я буду називати різні предмети — меблі, посуд, одяг, овочі, фрукти, а ви уважно слухайте і запам'ятовуйте тільки назви фруктів.

Давши це завдання, вчитель називає предмети: стіл, хустка, яблуко, тарілка, груша, капуста, виноград, шафа і т. д. Учні уважно слухають, запам'ятовують тільки ті предмети, що належать до загаданої вчителем категорії. Поступово вчитель збільшує кількість об'єктів, на які треба спрямовувати увагу: дітям дається завдання запам'ятовувати назви предметів двох родів, наприклад, фруктів і меблів. Подібні вправи привчають дітей зосереджувати увагу на декількох об'єктах.

Такі вправи дають змогу вже в першому класі навчити учнів уважно ставитись до сприймання на слух слів, написання яких зв'язано з орфографічними правилами, наприклад, перед учнями ставиться завдання виділити серед ряду прочитаних слів слова, в яких на кінці пишеться знак м'якшення.

З року в рік вправи на увагу повинні ускладнюватися, і їх треба проводити в кожному класі. Ось яка вправа на увагу проводиться, наприклад, у VII класі на уроці граматики української мови. Учитель читає ряд складних речень з сурядністю і підрядністю. Після кожного речення робиться тривала пауза, під час якої учні креслять схему цього речення. Після неодноразового повторення цієї вправи учня дається складніше завдання: не тільки скласти схему складного речення, але й записати підмет та присудок головного речення, визначити, якими частинами мови вони виражені. Ця вправа розрахована на розширення обсягу уваги учнів. Спочатку з нею справляються не всі учні, але при повторному виконанні стає все менше й менше тих, що не можуть виконати вправи повністю.

Завдання вчителя полягає не тільки в тому, щоб виховати в учнів стійку увагу, але і в тому, щоб навчити їх розподіляти увагу між двома діяльностями. Часто учні не вміють розподіляти увагу: вони, наприклад, з великими труднощами записують пояснення вчителя. Побоювання, що учень, записуючи пояснення

вчителя наробить граматичних помилок і «розучиться» грамотно писати, веде до того, що в останні роки в школах учні майже ніколи не записують пояснення вчителя, навіть у старших класах. Це явище не можна вважати нормальним. Крім того, що запис усного викладу має велике практичне значення, він вчить учнів розподіляти увагу, отже розвивати її.

Викладачі нашої школи на окремих уроках дають учням завдання — записувати виклад у тезисній формі, без скорочень, з повним дотриманням правил правопису, бездоганним каліграфічним письмом. Ця вправа на увагу одна а вайважчих: записуючи, учень уже не слухає викладу і не може записати того, що сказано після запису. Вчителі терпляче поясняли й показували учням, як треба записувати виклад коротко, і в той же час слухати. Перші наслідки робити свідчать, що учні не тільки вчать розподіляти увагу, але й знаходити галовне у викладі.

Вправа на увагу — це не окремий вид роботи, а вміле використання самого процесу розповіді вчителя чи тренувальної вправи. Елемент вправ на увагу вчителі вносять у кожную свою розповідь.

Питання організації уваги учнів — одне з найважливіших питань організації уроку. Кожен учитель має придумувати систему вправ на увагу. Директор школи під час відвідування уроків повинен перевіряти, як забезпечують учителі організацію уваги.